

[äänite alkaa]

Kimmo Ohtonen [00:00:06]: Tervetuloa Maailmanparannus-podcastiin. Olen toimittaja, kirjailija Kimmo Ohtonen. Maailma ei huku ainoastaan roskaan ja sontaan, vaan myös tietoon. Some pursua päivittäin kaikenlaista informaatiota, usein aika kyseenalaistakin. Elämästä on tullut entistä kaoottisempaa ja usein sitä mieltii, että mitä täällä nyt oikein tapahtuu ja miksi. Mä oonkin huomannut, että teknologian huimasta kehityksestä huolimatta usein se kurantein tieto, jota me nyt kipeästi tarvitaan, löytyy mistäs muualtakaan kuin kirjoista. Siksi Maailmanparannus-podcastissa etsitään ympäristökysymysten ympärillä niitä tiedonjyväsia ja oivalluksia, joilla me voidaan tehdä maailmasta astetta parempi paikka, yksi kirja kerrallaan. Jokaisessa jaksossa saan vieraakseni kirjailijan, jonka kanssa parannamme maailmaa niin kuin huomista ei olisikaan. Tässä jaksossa maailmaa parantaa kanssani tieteiskirjailija Risto Isomäki. Risto on julkaissut lukuisia romaaneja ja tietokirjoja, jotka käsittelevät ympäristöön ja globalisaatioon liittyviä kysymyksiä. Risto on tehnyt myös pitkän uran kansalaisaktivistina lukuisissa kehitysyhteistyöprojekteissa. Oppaanamme toimii Riston teos Maailmanparantajan muistelmat.

Kimmo Ohtonen [00:01:25]: Maailmanparannus-podcast ja mikäs voisikaan olla parempi kirja, jonka opastamana me parannetaan maailmaa kuin Maailmanparantajan muistelmat. Heti aluksi täytyy sanoa, että tähän ei ole mikään henkilökohtainen muistelmat, vaan tämä on kokoelma erilaisia yhteiskunnallisiin järjestöihin, liikehdintään, liittyviä kertomuksia ja sun analyysyjä tästä.

Risto Isomäki [00:01:46]: Se on hirveän tärkeä pointti, ne ei todellakaan ole yhden yksilön muistelmat, koska nämä on isoja, kollektiivisia, hirveän monen ihmisen yhteisiä saavutuksia.

Kimmo Ohtonen [00:01:56]: Mistä tämä idea kirjaan lähti, että nyt mä kirjoitan tämän? Sulla on pitkä tuotanto taustalla, niin miten tämä sai alkunsa?

Risto Isomäki [00:02:04]: Siihen on montakin eri syytä. Tietysti yksi oli se, että huomasin, että monet ihmiset, jotka olivat aikanaan olleet mukana noissa kampanjoissa ja liikkeissä, olivat alkaneet poistua keskuudestamme. Huomasin, että jos näistä asioista haluaa kirjoittaa jotain ja haluaa tarkistaa joitakin asioita vanhemmilta mukana olevilta ihmisiltä, niin se käytettävissä oleva aika lyhenee nopeasti ja menetetään koko ajan tärkeitä materiaaleja. Toinen ongelma oli, että monet järjestöt, jotka olivat toimineet isojen kampanjoiden sihteerijärjestön aikana, eivät enää halunneet myöhemmin tietää niistä mitään, eikä halunneet säilyttää niiden arkistoja. Olin pelastanut aika monen projektin arkistot omiin kellareihini, jotta ne eivät olisi ajautuneet kaatopaikalle, vaan jotta se aineisto olisi jäänyt olemaan tuleville sukupolville. Se on tietty tekninen ongelma meille, koska sitä on aika monta kymmentä pahvilaatikollista ja myös ajattelin, että se ansaitsisi jonkun turvallisemman ja paremman kodin. Ajattelin, että jos kirjoitan kirjan, joka kertoo mistä näissä tietyissä operaatioissa ja kampanjoissa on ollut kysymys, niin silloin joku arkisto ehkä ottaa mieluummin sen aineiston vastaan, koska silloin se kirja muodostaa tavallaan sisällysluettelon. Sen perusteella on helppo selittää, mihin mikäkin pahvilaatikko liittyy ja mikä sen merkitys on aikanaan ollut. Mutta on vielä sellainenkin asetelma. Julkaisin toisen

kirjan vuonna 2019 nimeltään Miten Suomi pysäyttää ilmastonmuutoksen. Siinä sanoin, että suomalaiset yhtiöt, yliopistot ja tutkimuslaitokset ovat kehittäneet paljon teknologiaa, joka voisi auttaa koko ihmiskuntaa pienentämään ilmastoa lämmittäviä päästöjä hyvin merkittävällä tavalla. Ehkä jopa kymmeniä tai satoja kertoja Suomen omia päästöjä suuremmalla tavalla. Esitin ison joukon ideoita siitä, mitä Suomen vuonna 2019 toimintansa aloittaneen hallituksen olisi pitänyt tehdä näiden teknologioiden edistämiseksi. Sitten kuitenkin ehdotusten vastaanoton seurauksena ymmärsin, että tietyt asiat eivät tällä hetkellä ole mahdollisia samassa määrin kuin aikaisemmin, tiettyjen uusien byrokraattisten ja poliittisten ongelmien seurauksena. Halusin kirjoittaa Maailmanparantajan muistelmat myös muistutukseni siitä, mikä kaikki oli ollut mahdollista ja mitä oli pidetty itsestäänselvästi mahdollisena vielä suhteellisen vähän aikaa sitten.

Kimmo Ohtonen [00:05:05]: Mä oon syntynyt 1981, niin nyt mä kerrankin pääsen sanomaan tämän, että silloin kun sä paransit jo maailmaa ja pelastit maailmaa, niin mä lapioin kakkaa hiekkalaatikolla. Tämä oli hätkähdyttävä lukukokemus, ja täytyy sanoa, että olet elänyt erittäin mielenkiintoista ja rikasta elämää jo tähän mennessä. Kiinnostavaa tässä on siis se, että sä tavallaan keskityt aikaan, jota sä kutsut globaalisti suuntautuneen kansalaisyhteiskuntamme kultakaudeksi, ja se ajanjakso on noin 79–2004. Avaatko vähän tätä käsitettä meille?

Risto Isomäki [00:05:43]: Tämä on mun ehdotus, ja tämä on osittain mielivalentainen, mutta mun mielestä tämmöisen suomalaisen globaalisti suuntautuneen kansalaisyhteiskunnan ensimmäisen suuren kultakauden virstanpylväiksi kyllä sopisi hyvin vuosi 1979, joka tarkoittaa niin sanotun prosenttiliikkeen alkua. Prosenttiliike oli tämmöinen ensimmäinen todella suuri suomalainen kolmannen maailman ongelmiin liittyvä kampanja. Ja vuosi 2004 sopisi toiseksi pylvääksi sen takia, että silloin oli Intiassa tällainen World Social Forum tai maailman yhteiskuntafoorumi, tämmöinen maailmanlaajuinen kansanliikkeiden superkokous, joka silloin suomalaisten aloitteesta järjestettiin ensimmäisen kerran Brasilian ulkopuolella Intiassa. Tällä kokouksella oli erittäin suuri vaikutus intialaiseen yhteiskuntaan monin eri tavoin. Sitä on ehkä siitä syystä perusteltua pitää tämän suomalaisen kehitysmaaliikkeen tähän asti suurimpana yksittäisenä saavutuksena. Tänä aikana 1979-2004 oli sellainen tilanne, että suomalaisessa yhteiskunnassa oli poikkeuksellisen paljon tällaista sosiaalista pääomaa, koska Suomessa oli vähemmän hyvin kärjistyneitä yhteiskunnallisia ristiriitoja kuin koskaan aikaisemmin tai nyt. Tällaiset edelliset kansanliikkeiden sukupolvet oli rakentanut Suomesta maailmanlaajuisestikin katsottuna poikkeuksellisen tasa-arvoisen yhteiskunnan, jossa myös vallitsi tuohon aikaan niin hyvä työllisyystilanne 90-luvun lamaan saakka, että nuorilla ihmisillä, jotka halusivat tehdä jotain muutakin kuin kerätä rahaa itselleen, oli suuret vapaudet parantaa maailmaa ja käyttää iso osa ajastaan tämmöisiin yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Tänä aikana myös suomalainen valtio tuki erittäin rohkealla ja ennakkoluulottomalla tavalla kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen aloitteita, jopa merkittävillä taloudellisilla panoksilla. Suomalaiset kansalaisjärjestöt ja aktivistit pystyi hyödyntämään myös valtion tukea ja samalla massiivista etulyöntiasemaa, minkä suomalainen yhteiskunta omasi globaalissa etelässä, Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa sen takia, että meillä ei ollut siirtomaavallan historiaa. Ja sen takia, että pohjoismaista yhteiskuntaa pidettiin tavattoman kiinnostavana yhteiskunnallisena kokeiluna ja sitä kohtaan tunnettiin hirveän paljon mielenkiintoa kaikkialla. Tämän yhdistelmän ansiosta tuona aikakautena suomalaiset oli hirveän usein

aloitteentekijöitä todella isoille globaaleille tai ainakin kansainvälisille kampanjoille ja projekteille, jotka todella muutti maailmaa.

Kimmo Ohtonen [00:09:08]: Niin kuin sanoit, prosenttiliike perustettiin -79 ja sä hyppäsit mukaan pari vuotta sen perustamisen jälkeen. Avaatko vähän sen keskeiset periaatteet, mistä siinä on kysymys?

Risto Isomäki [00:09:20]: Prosenttiliike lähti tämmöisen hyvin pienen yhdistyksen kuin Emmaus-Jokioisten järjestämästä nälkälakosta, jossa sanottiin, että Suomen pitäisi kantaa vastuunsa kolmannen maailman köyhyydestä ja pistää enemmän rahaa kehitysyhteistyöhön. Sitten se laajeni filosofian professori Tuomas Wahlgrenin ehdotuksesta liikkeeksi, jonka ideana oli, että ihmiset pistäisi yhden prosentin omista tuloistaan kehitysyhteistyöhön, maksaisi sen jollekin kehitysyhteistyötä tekevälle kansalaisjärjestölle ja samalla esittäisi samanlaisen vaatimuksen valtiolle, vaatisi samalla valtiota pistämään prosentin bruttokansantuotteestaan kehitysapuun. Jokainen, joka pistäisi prosentin omasta palkastaan kehitysmaiden hyväksi ja merkitsisi samalla näihin tilisiirtolomakkeisiin prosenttimerkin, olisi prosenttiliikkeen jäsen. Mielipidekyselyjen mukaan parhaimmillaan jonkin verran yli 100 000 ihmistä teki näin Suomessa, eli häkellyttävä määrä. Tietysti niitä, jotka pisti pienempiä summia, oli paljon enemmän.

Kimmo Ohtonen [00:10:45]: Nythän tämä keskustelu käy edelleenkin, koska sitä Suomen valtion 0,7 prosentin tavoitetta, jonka on sitten vain muutamat Euroopan maat tällä hetkellä pystynyt täyttämään, niin keskustelu käy edelleenkin tänä päivänä siitä, että mikä on valtion tasolla meidän vastuu sitten kehitysyhteistyössä.

Risto Isomäki [00:11:05]: Joo, se käy edelleenkin. Tietysti maailma on muuttunut edellisten vuosikymmenien aikana aika paljon. Suuri osa niistä maista, jotka olivat 80-luvun alussa vielä rutiköyhiä kehitysmaita, on nykyään jotakin ihan muuta kuin silloin. Esimerkiksi Bangladeshin eliniän odotehan lähestyy kovaa vauhtia Yhdysvaltojen eliniän odotetta. Se on enää pari vuotta jäljessä, mikä on häkellyttävä tulos. Koska 80-luvun alussa Bangladesh oli vielä malliesimerkki rutiköyhästä kolmannen maailman maasta, jossa ihmiset elivät keskimäärin alle puolet siitä elämästä, mitä me pidettiin itsestäänselvänä täällä.

Kimmo Ohtonen [00:12:00]: Käyt läpi niitä menestyksekkäitä hankkeita ja kampanjoita, joissa olet ollut itse mukana. Mutta mennään vähän siihen, vaikka tämä ei ole sun henkilökohtainen muistelu, niin siellä oli kiinnostavia pätkiä siitä, miten sä lähdit mukaan ja sä oot jo nuorena miettinyt sitä, mitä sä haluat elämältä. Mainitsit tuossa, että nykyään raha on aika keskeisessä osassa tässä yhteiskunnan eetoksessa. Avaatko vähän sitä, että milloin sä rupeisit miettimään, että hei mitä mä haluan elämälläni tehdä, mitkä on ne tarkoitusperät, jotka mua pitäisi ohjata?

Risto Isomäki [00:12:39]: Varmaan jossakin määrin jo suhteellisen nuorena, ehkä noin kymmenvuotiaana. Minä olen pikkuhiljaa herännyt tällaisiin saastumisongelmiin ja luonnon tuhoamiseen liittyviin ongelmiin ja ymmärtänyt, että nämä todella satuttaa minua ja tämä ei voi olla oikein ja tämä ei voi olla hyvä juttu ja näille pitäisi yrittää tehdä jotakin. Ensimmäinen tosi iso shokki tai ajattelun koordinaatteja muuttanut tekijä oli varmaan tämä Rooman klubin Kasvurajat-raportti, jonka lukemisen jälkeen mun elämäni ei kyllä koskaan

palannut ennalleen. Olin silloin 11 tai 12. Siinä se rajui yksittäinen asia tietysti on väestöräjähdyksen skenaario tai ennuste siitä, että jos asioita ei pystytä muuttamaan, maapallolla asuvien ihmisten määrä kasvaa suhteellisen nopeasti hyvin korkealle tasolle, 15-20 miljardiin ehkä, ja romahtaa sitten alas hyvin matalalle tasolle, eli muutama prosenttiin siitä huipusta. Eli jos ihmiset eivät pysty pysäyttämään tätä väestöräjähdyttä, niin meille käy kuten ylisuureksi kasvaneelle rottapopulaatiolle. Tämä todella teki minuun suunnattoman vaikutuksen ja siitä eteenpäin olen oikeastaan koko elämäni elänyt tämän skenaarion tai kauhukuvan varjossa ja ajatellut, että tämän ei saa antaa tapahtua, koska jos jotakin tällaista tapahtuu, niin se on ihan hirvittävää ihmisille, mutta siinä samalla menee sitten hyvin paljon kaikkea muutakin. Koska jos maapallolla asuu tulevaisuudessa 10-20 miljardia ihmistä ja suurimman osan niistä täytyy kuolla, niin eihän semmoinen määrä ihmisiä kuole kiltisti ja kauniisti sillä tavalla, että ne asettuu arkkuihin makaamaan ja näännyy pikkuhiljaa nälkään. Ennen kuin se tuho olisi ohi, niin siinä olisi mennyt kaikki maailman jäljellä olevat kosteikot, sademetsät ja luonnonsuojelualueet. Todennäköisesti ihminen olisi vienyt mukanaan hyvin suuren osan kaikista muista lajeista, jotka tällä hetkellä tällä planeetalla yhdessä meidän kanssa asuu.

Kun ymmärsin tämän, niin siitä tämän skenaarion estämisestä tuli kyllä minulle sellainen pysyvä johtotähti. Sen takia lähdin ensimmäisenä mukaan sellaisiin kehitysyhteistyöprojekteihin ja muihin kampanjoihin, joilla oli parhaat mahdollisuudet pienentää lapsikuolleisuutta ja imeväiskuolleisuutta maailmassa ja sitä kautta myötävaikuttaa väestöräjähdyksen pysäyttämiseen. Kaikki tutkimukset olivat kutakuinkin yksimielisiä siitä, että nopeaa väestönkasvua ei ole mahdollista pysäyttää ennen kuin lapsikuolleisuus saadaan laskemaan riittävän matalalle tasolle, koska niin kauan kuin ei ole olemassa kunnollista sosiaaliturvaa ja lapset ovat ainoa turva vanhuuden köyhyyttä vastaan, jonka varaan voi laskea. Ihmiset hankkivat vähintään 6 tai 8 lasta, jotta ne voivat olla varmoja siitä, että osa niistä on hengissä silloin, kun he ovat vanhoja olosuhteissa, jossa lapsikuolleisuus on hyvin korkea. Mutta sitten jos ihmiset voivat luottaa siihen, että lapset jäävät henkiin, niin lapsiluku alkaa oikeastaan lähes automaattisesti laskea. Itse asiassa juuri näinhän on käynyt melkein kaikkialla maapallolla. Sitä mukaa kun lapsikuolleisuus on saatu pudotettua riittävän alas ja ihmiset ovat muutenkin vähän vaurastuneet, niin väestönkasvu on maassa toisensa jälkeen pysähtynyt tai pysähtymässä. Me ollaan melkein kaikkialla maailmassa sellaisessa tilanteessa jo, missä väestönkasvu on joko pysähtynyt tai pysähtyy hyvin lähiaikoina. Ainoa suuri poikkeus tästä pääsäännöstä on Saharan eteläpuoleinen Afrikka, jossa lapsikuolleisuus on pysynyt edelleen kammottavan korkeana ja ihmiset eivät ole vaurastuneet samalla tavalla kuin muualla. Keskimääräinen lapsiluku monissa Afrikan maissa on edelleen kuusi tai jopa enemmän.

Kimmo Ohtonen [00:18:07]: Eikö esimerkiksi Nigeriaan ennustettu, että tulee tuplaantumaan väestö? Oliko se 20–50 mennessä?

Risto Isomäki [00:18:15]: Vähintään sen verran. Tällä hetkellä Afrikkaa koskeviin skenaarioihin liittyy hyvin suurta epävarmuutta, koska nyt on alkanut sitten tapahtua myös aika paljon positiivisiakin asioita. Mutta niin kuin YK:n pessimistisimmät arviot puhuvat edelleen siitä, että Saharan eteläpuoleisen Afrikan väkiluku saattaa vakiintua vasta viiden tai kuuden miljardin kohdalle. Ja jos näin käy, niin se on kyllä sekä vakava inhimillinen katastrofi, että suuri ekologinen katastrofi. Silloin vähän yli puolet kaikista maailman

ihmisistä asui tämän vuosisadan lopulla Afrikassa. Toivon, että pystytään muuttamaan tätä skenaariota.

Kimmo Ohtonen [00:19:07]: Eli tuo työ jatkuu vielä. Sä kirjoitat siitä prosenttiliikkeestä, että se voitti tavallaan toistaiseksi taistelun kehitysavun määrästä, mutta hävisi taistelun kehitysavun laadusta ja sisällöstä.

Risto Isomäki [00:19:20]: Suurelta osin, ei kokonaan, koska prosenttiliike onnistui kyllä suuntaamaan merkittäviä osia suomalaisesta kehitysavusta tärkeisiin asioihin, kuten sellaisille YK-järjestöille, joilla on ollut erittäin keskeinen rooli globaalien etelän terveydenhuoltojärjestelmien parantamisessa ja myös tämän väestöräjähdyksen pysäyttämässä. Mutta suurin osa kehitysyhteistyövaroista alettiin 80-luvun lopulta alkaen käyttää sellaisella tavalla, joka toimi kehitysavun virallisia tavoitteita vastaan. Tuolloin maapallolla pääsi vallalle alunperin Margaret Thatcherin ja Ronald Reaganin vaikutuksista tällainen Friedmanilainen, Milton Friedmanilainen tai uusliberalistinen talouspolitiikka, joka oli itse asiassa jälkepäin ajatellen hyvin suuri virhe erityisesti globaalien etelän maiden kannalta. Sen noudattaminen asetettiin kehitysavun saamisen ehdoksi. Kun jälkepäin on yritetty arvioida, millaisia vaikutuksia tällä oli, niin on todettu, että tähän uusliberalistiseen aikaan asti jopa Afrikassa ihmisten tulotaso ja eri maiden kansantuotteet kasvoivat hitaasti, mutta kasvoivat kuitenkin semmoisella 1,5-2 prosentin vauhdilla, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa nopeammin. Mutta kun nämä maat pakotettiin noudattamaan Friedmanilaista talouspolitiikkaa, niin niiden talouskasvu käytännössä pysähtyi parin vuosikymmenen ajaksi, Afrikassa itse asiassa ihmiset köyhtyivät absoluuttisesti tänä aikana. Tilanne alkoi jälleen muuttua vasta sen takia, kun Latinalaisen Amerikan maat ja melkein kaikki Aasian maat irtautui tästä länsimaisen ja kansainvälisen valuuttarahaston ja maailmanpankin ohjauksesta ja lähti aivan omille teilleen. Useimmat Aasian maat alkoivat tehdä hyvin samanlaista politiikkaa kuin se politiikka, mitä Pohjoismaat oli aikanaan tehnyt ja millä me ollaan aikanaan vaurastuttu. Monet Afrikan maat joutuvat edelleen tekemään sellaista samanlaista politiikkaa kuin 80- ja 90-luvulla, koska ne ovat liian riippuvaisia kehitysavusta. Tällä hetkellä ei ole ihan selvää, että kehitysavun kokonaisvaikutus kaikille maailman köyhimmille maille on tälläkään hetkellä kovin positiivinen.

Kimmo Ohtonen [00:22:10]: Sä mainitsit esimerkkinä tästä Milton Friedmanlaisesta vastakohtana sille talouspolitiikkalinjalle Etelä-Korean esimerkiksi, joka oli ennen hyvin köyhä maa ja miten se kehittyi, kun ne meni toisia suuntia?

Risto Isomäki [00:22:25]: Etelä-Korea on ollut viiden vuosikymmenen ajan maapallon menestynein yksittäinen kansantalous ja se on todellakin tehnyt kaiken niin kuin lähes 180 astetta eri tavalla kuin Milton Friedmanin teesien mukaan pitäisi tehdä. Tai se on tyyppiesimerkki tällaisesta Aasian maasta, jossa valtio ja yksityiset yritykset tekevät hyvin merkittävää yhteistyötä edelleen samalla tavalla kuin meillä tehtiin niin sanotun kekkoslaisen talouspolitiikan aikana, jolloin Suomessa perustettiin paljon valtion yrityksiä tai valtionosuusyrityksiä, jotka loi pohjan. Esimerkiksi Nokia syntyi niistä ja oikeastaan melkein kaikki meidän suuret taloudelliset menestystarinat sai alkunsa silloin.

Kimmo Ohtonen [00:23:32]: Kirjoitat siinä, että 80-luvun puolivälissä sä aloit siirtää sun työn painopistettä ihmisten terveyteen liittyvistä projekteista kohti ympäristöön liittyviin

hankkeisiin. Sä mainitsit tässä, sun ensimmäinen iso Intian ja Bangladesin matka, niin sä todistit semmoisia ympäristön tuhon merkkejä, jotka tavallaan jälleen kerran muutti sitä, miten sä näet maailman ja mitä on tapahtumassa.

Risto Isomäki [00:23:58]: Joo, mä ymmärsin silloin musertavalla tavalla sen, että esimerkiksi Intiassa ja sen naapurimaissa erilaiset ympäristöongelmat oli kaatumassa niin rajulla tavalla köyhimmän väestön niskaan, että niistä oli tulossa köyhien ihmisten kaikkein suurin yksittäinen ongelma hirveän montaa kautta. Yhä isompi osa ihmisten sairastavuutta tuli likaisesta vedestä, veden saastumisesta tai ilman saastumisesta ja myös tietyt ympäristöongelmat, maaperän myrkyttyminen ja eroosio, ne uhkasi viedä pohjan pois ruoantuotannolta tilanteessa, missä sadat miljoonat ihmiset oli jo valmiiksi aliravittuja. Sitten tähän päälle oli vielä syntymässä ihan uudenlaisia ympäristöongelmia. Aloin siinä vaiheessa ensimmäisen kerran olla vähän vakavammin huolissaan ilmaston lämpenemisestä. Olin kyllä lukenut sitä tiederaportteja jo aikaisemmin, kirjoittanut ensimmäiset lehtijuttuni vuonna 1980 ja 1981. Mutta sen Intian ja Bangladesin matkan seurauksena nostin ilmastonmuutoksen uhkakuvana omalla kriteeristönäni paljon aikaisempaa korkeammalle. Minuun teki tavattoman suuren vaikutuksen erityisesti laivamatka Dhakasta Khulnaan ja edelleen Kolkataan, koska näin sen varrella todennäköisesti miljoonia ihmisiä, jotka asuivat erittäin matalalla, aivan merenpinnan tuntumassa ja joilla ei olisi mitään paikkaa minne mennä, jos merenpinta nousisi edes puoli metriä tai jotain sellaista. Ja siinä vaiheessa oli myös tapahtunut hirveän paljon hyviä asioita terveydenhuollon puolella ja ruoantuotannon puolella. Eli jos nämä ympäristöongelmiin liittyvät uhkakuvat pystyttäisiin torjumaan, niin silloin ei enää siinä vaiheessa näyttänyt siltä, että syntyisi sellaista akuuttia, vakavaa nälänhätien kierrettä maapallolla, vaan se ongelma oli ainakin väliaikaisesti pois päiväjärjestyksestä. Myös YK-järjestöt ja kolmannen maailman terveysministerit olivat tehneet tavattoman hyvää työtä terveydenhuoltojärjestelmien kehittämisessä. Tavallaan se tuntui perustellulta siirtää painopistettä näihin uusiin globaalien ympäristöuhkien suuntaan ja niiden torjumiseen.

Kimmo Ohtonen [00:27:11]: Tämä tuntuu, kun luin sitä, niin tämä on ehkä yleinen semmoinen vitsaus, että me katsotaan maailmaa usein hyvin vailla historian tuntemusta tai noteerataan sitä historiaa. Mulle tuli hirveän vahvasti tämä lähihistoria, juuri se, että sä oot ollut, sillä välin kun mä olin tosiaan siellä hiekkalaatikolla kakkaa lapioimassa, niin sä oot jo todistanut ilmastonmuutoksen vaikutuksia, ympäristötuhovaikutuksia eläville ihmisille eri puolilla maailmaa, niin se jotenkin mulle ankkuroi tämän ajan myös hyvin vahvasti, että mitä tapahtuu tällä hetkellä ja nämä ilmastokriisin kaltaiset globaalit ongelmat, joita meillä on käsissämme tällä hetkellä, että miten pitkään niiden vaikutukset on ollut tässä meillä läsnä. Miten sinä näet tämän jatkumon, kun ollaan tässä 2023 vuodessa, kun nyt me puhutaan tuossa 80-luvun puolivälistä?

Risto Isomäki [00:28:01]: No siinä, että on ollut mukana yrityksessä tehdä tämmöisille ongelmille jotain muutaman vuosikymmenen ajan, niin siinä on se hyvä puoli, että siihen ehtii tulla sitä perspektiiviä ja ehtii nähdä sen, että kyllä ne asiat muuttuu, tai ainakin niitä on mahdollista muuttaa ja ne usein niin kuin todella alkaa pikkuhiljaa tapahtua ne korjausliikkeet. Koska jos on ollut mukana vaan vähän aikaa, niin maailma on niin suuri ja ihmisiä on niin valtavan paljon ja isot laivat kääntyvät kuitenkin hitaasti. Muutokset eivät voi tapahtua tiettyä maksiminopeutta nopeammin eikä itse asiassa välttämättä ole hyvä, että

ne tapahtuvat liian nopeasti, koska silloin voidaan tehdä uusia virheitä. Mutta siis voitaisiin sanoa sitä, että maailma muuttuu positiiviseen suuntaan edes silloin, kun sitä yritetään muuttaa hyvään suuntaan niin hitaasti, että se tuntuu tuskallisen, piinallisen hitaalta yksittäisen ihmisen näkökulmasta. Ja siinä pitäisi kuitenkin myös välttää vähän sellaista vauhtisokeutta ja hyväksyä se, että asioiden muuttaminen vie aikaansa, koska jos jos ei näe sitä, niin kaikki tuntuu helposti täysin toivottomalta niin, että masentuu. Kun ihminen masentuu, ei tule tehneeksi sitä, minkä muuten helposti tekisi. Minullahan on jo se perspektiivi, että olen nähnyt, että monia hyvin suuria taisteluja on sinä aikana voitettu. Joissakin asioissa me ollaan päästy eteenpäin vaarallisen hitaasti, ehkä kaikkein selvimmin tämä ilmastonmuutoksen ongelma, koska siinä on tullut vastaan sitten tämmöisiä uusia ja vähän odottamattomia lisäkomplikaatioita.

Kimmo Ohtonen [00:30:21]: Kun sä käyt läpi viime vuosikymmenen historiaa, niitä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeita, joissa sä oot tullut mukana, niitä on niin monia, tulee mieleen Green Belt Movement esimerkiksi. Te olitte 16 vuotta, Suomi teki yhteistyötä siinä eri kansalaisjärjestöjen kautta. Tässä tuli esimerkki, kun sä mainitsit tästä aikaisemmin, että Suomi oli koko ajan suurempi toimija ja oli sosiaalista pääomaa. Mietitkö sinä näitä hankkeita nyt millä mielin näin vuosikymmenen jälkeen?

Risto Isomäki [00:31:02]: Olenhan minä totta kai hirveän iloinen ja ylpeä siitä, että me oltiin mukana niissä. Meillä oli itse asiassa monissa niistä jopa hyvin keskeinen rooli. Suomihan oli tosiaan todella pitkään Green Belt Movementin suurin yksittäinen tuki ja 16 vuotta yksi kolmesta suurimmasta tukijasta. Me myös oltiin ehkä lähempänä Green Belt Movementia kuin mikään näistä muista isoista rahoittajista. Me oltiin ainoa, joka todella ymmärsi niiden toimintaperiaatteen. Silloin kun muut kehitysyhteistyöjärjestöt muissa maissa, jotka Green Belt Movementia tuki ja yrittivät antaa sille katastrofaalisia neuvoja, jotka osoittivat sen, että ne eivät kerta kaikkiaan yhtään tajunnut, miten se toiminta afrikkalaisissa kyläyhteisöissä, mihin se perustuu ja minkä takia ne ovat niin menestyksekkäitä. Me onnistuttiin sitten jotenkin tulkaamaan Green Belt Movementin filosofia semmoiseen muotoon, että länsimaiset kehitysyhteistyöjärjestötkin sen paremmin ymmärsivät. Se oli tärkeää työtä ja minusta oli hirveän hienoa, että me oltiin siinä mukana.

Mutta minä olen tällä hetkellä vähän surullinen siitä, että että Suomessa on EU:n vaikutuksesta menty aika paljon sellaiseen suuntaan, että kansalaisjärjestöjen pitäisi yhä enemmän toteuttaa sellaisia hankkeita, jotka tukevat Euroopan unionin omia projekteja ja ohjelmia. Eli meillä ei enää haluta tukea kansalaisten tai kansalaisliikkeiden, kansalaisjärjestöjen omia aloitteita, vaan kansalaisjärjestöt halutaan ennemminkin valjastaa yleiseurooppalaisen politiikan jatkeeksi. Tämä on hirveän huono idea, koska Euroopan unioni on aika suuri organisaatio. Mitä isommista valtioista tai valtioliitoista puhutaan, sitä pienempi joukko ihmisiä voi käytännössä osallistua siihen todelliseen kovaan päätöksentekoon ja mitä pienempi joukko ihmisiä on olemassa, niin sitä vähemmän erilaisia ideoita ne yhdessä voi tuottaa, ymmärtää tai hyväksyä. Ja silloin kun näitä ideoita kerätään valtavan paljon laajemmalla kirjolta kansalaisyhteiskunnan toimijoita, niin syntyy paljon enemmän kaikkea aidosti hyviä ajatuksia ja innovaatioita, sosiaalisia innovaatioita ja teknisiä innovaatioita ja kaikkea muuta kiinnostavaa. Mielestäni valtioiden pitäisi jatkossakin Euroopassa toimia nimenomaan tällä vanhalla tavalla ja kerätä kaikki kiinnostavimmat uudet ideat ja ajatukset kaikilta mahdollisilta kansalaisyhteiskunnan suunnilta ja tukea erityisesti

niitä parhaita ideoita, mutta myös kaikkia edes jossakin määrin hyviä ehdotuksia, eikä yrittää painaa kaikkeen samaan standardisoituun sapluunaan vain muutamien aloitteiden tukemiseksi.

Nyt kun puhutaan siitä, että meillä on uusi kylmä sota, mikä on itse asiassa totta, ja se näyttää vähän huolestuttavalta sen takia, koska nyt pahin skenaario on se, että Eurooppa ja Yhdysvallat liittoutuu Venäjää, Kiinaa, Intiaa, Latinalaista Amerikkaa ja suurinta osaa muita Aasian ja Afrikan maita vastaan siinä. Jos me ajatellaan sitä tapaa, millä länsimaat aikanaan voitti tämän ensimmäisen kylmän sodan, niin me tehdään nyt kaikki ihan toisin kuin ensimmäisen kylmän sodan aikana. Ikään kuin me nyt haluttaisiin ehdottomasti hävitä tämä seuraava kylmä sota. Me tehdään nyt kaikki mahdolliset virheet. Alkuperäisen kylmän sodan aikana me tehtiin kaikki oikein. Yksi niistä asioista, mitkä me tehtiin oikein, oli se, että länsimaat tuki ennakkoluulottomasti omia kansalaisjärjestöjään ja omien kansalaistensa aloitteita ja ne muodosti semmoisen valtavan suuren ylimääräisen diplomaattikunnan, joka kaikkialla maailmassa vakuutti muiden maanosien asukkaat siitä, että länsimaissa yhteiskunnassa on voimaa ja länsimainen demokratia on totta ja siellä on ihmisillä paljon liikkumavaraa ja kansalaisvapauksia ja asiat menee hyvään suuntaan.

Kimmo Ohtonen [00:36:16]: Sun kertomuksia lukiessa tulee se tunne, että sinä ja kollegasi perehdyitte asioihin todella pieteetillä, olitte tietoisia kulttuurillisista tekijöistä, jotta te pystytte kohtaamaan ihmiset paikan päällä. Sitten sä soittelit ministereille ja haitte rahoitusta ja asiat mahdollistui ja sitä kautta Green Belt Movement on yksi esimerkki, että saitte paljon aikaan eri puolilla niin sanotussa kolmannessa maailmassa niissä kehitysyhteistyöhankkeissa. Ja varmasti se on ollut monella tapaa myös kuormittavaa yksilölle, joka haluaa saada paljon aikaan ja missio on iso?

Risto Isomäki [00:36:53]: Kyllähän se pahimmillaan on erittäin raskasta työtä. Olen ollut joitakin kertoja ihan lähellä palaa loppuun tai saada ihan totaalisen burnoutin liiallisen työmäärän takia. Mulla rupesi tulemaan tämmöinen kuvio, että kun mä väsyin liikaa, niin mulla tavallinen flunssa kehittyi vakavaksi keuhkokuumeeksi. Siinä oli tietysti se hyvä puoli, että silloin aina tajusin, että nyt pitää hellittää tai käy huonosti. Mutta mä sitten opin kyllä vähän varomaankin liiallista työmäärää. Opin tunnistamaan ensimmäisiä oireita lähestyvistä burnoutista. Minulla ei ole pitkään aikaa enää ollut sellaisia tilanteita.

Kimmo Ohtonen [00:37:56]: Tuo on kiinnostavaa mitä puhut, niin ku sanoit että se kylmän sodan ja ydinsodan uhka oli sulle semmoinen nuoruuden ajan sukupolvikokemus väestöräjähdyksen uhkien ohella mistä kirjoitinkin tuossa kirjassa. Nyt tosiaan sanoit, että nyt eletään toista kylmän sodan aikaa ja niin ku mainitsit tuon EU:n ja miten se tavallaan standardoi päätöksentekoa, niin se oli tosi kiinnostavaa miten sä kirjoitit esimerkiksi suhteessa että miten rahoitetaan ja millä periaatteella esimerkiksi ilmastonmuutoksen vastaisia hankkeita, joilla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta eri puolilla maailmaa, kun sulla oli esimerkiksi hyviä kokemuksia Sumatralta ja Indonesiasta ja sitten toisaalta Amazonin sademetsistä ja nyt tavallaan sä koet, että ne rahoitukset menee sitten maihin, joiden päästöt esimerkiksi ei ole kauhean korkeita. Niin kuin Afrikan, niitä köyhiä maita edelleen.

Risto Isomäki [00:38:53]: Siinä on semmoinen kuvio, että Afrikan eteläpuoleisessa Afrikassahan tilanne on edelleen huono. Siellä on se suurin lapsikuolleisuus ja siellä on syvin köyhyys. Tästä syystä Euroopan unioni on tehnyt päätöksen siitä, että kehitysavun määrärahat pitäisi suunnata Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Se on hyvä yleislinjaus. Mutta sitten kun tässä on menty liian pitkälle ja tehty liian jäykästi, niin EU on tehnyt myös tämän saman linjauksen ilmastoavun kohdalla. Eli myös globaalille etelälle annettu ilmastonmuutoksen torjuntaan annettava apu halutaan keskittää Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Siinä ei sitten taas ole mitään järkeä, koska eihän kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen tarkoitettua ilmastoapua kannata käyttää kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen maissa, jotka eivät tuota juurikaan kasvihuonekaasujen päästöjä.

Kimmo Ohtonen [00:40:02]: Vaan jotka kärsivät niiden vaikutuksista.

Risto Isomäki [00:40:09]: Koska jotkut Afrikan maat tuottaa vuosittain muutamia satoja tuhansia tonneja hiiltä, eli käsittämättömän vähän ja nämä päästölähteet on hajallaan valtavan suurilla alueilla. Eli tämän kehitysavun komponentin kanavoiminen Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan ei missään tapauksessa ole järkevää. Suomessa linjausta on haluttu tulkita hirveän jyrkästi sillä tavalla, että myös kansalaisjärjestöjen ilmastoapu pitäisi keskittää sinne Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Se on tragedia, osittain varmaan senkin takia, että Suomen pinta-alasta on suota suurempi osa kuin minkään muu maailman pinta-alasta ja siitä meidän maan suomenkielinen nimikin varmaan tulee. Eestiläisille me ollaan Suomea eli Suomi. Sen seurauksena suomalaiset tutkijat ovat aloittaneet sekä Indonesiassa että Amazoniassa tämmöisten trooppisten soiden ja niiden hiilivarastojen kartoituksen ja sen miettimisen, millä tavalla nämä hiilivarastot voidaan pitää siellä maassa ja miten voidaan estää niiden vapautuminen ilmakehään. Suomalaiset ovat pitkälti tästä syystä olleet hirveän keskeisessä roolissa sekä Indonesian että Amazonian soiden ja metsien hiilivarastojen puolustustaistelussa. Me puhutaan näiden kohdalla yhteensä ehkä 200 tai 300 miljardista tonnista hiiltä. Ihmiskunnan 20 tai 30 vuoden hiilipäästöjä vastaavasta määrästä, jos ne vapautuisi ilmakehään. Tämä kaikki hirveän tärkeä työ, sen saama rahoitus, äkkiä lopetettiin EU:n linjauksen takia, koska rahat pitää keskittää Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Tässä ei ole mitään järkeä, koska se, mitä suomalaiset ovat näillä alueilla tehneet, on erittäin tärkeää koko tämän ongelman ratkaisemiseksi maailmanlaajuisesti. Tätä työtä olisi ehdottomasti pitänyt jatkaa ja sen rahoitus pitäisi ehdottomasti elvyttää mahdollisimman pian. Tässä asiassa tällä EU:n linjauksella siinä ei ole oikeastaan järjen hiventäkään, vaikka se alkuperäinen tarkoitus oli hyvä.

Kimmo Ohtonen [00:42:53]: Se Risto, joka jo nuorempana soitteli ministereille ja haki rahoitusta, niin edelleen olet ollut tämän asian tiimoilta päättäjätasolle asti yhteydessä, että olet pyrkinyt tuomaan sitä tietoisuutta nykypäättäjille, että mitä pitäisi tehdä, kun yritetään ilmastonmuutosta, Suomi kantaa vastuuta ja tehdä niitä toimia, joilla pystytään ennaltaehkäisemään tätä globaalia kriisiä.

Risto Isomäki [00:43:17]: Joo, kyllä. Tästä tuli akuutti hyvin kiinnostava tilanne sen takia, että meidän vanhojen Brasilia-yhteyksien seurauksena, kun Brasiliassa valta vaihtui, niin sieltä tuli hyvin tämmöinen vaikutusvaltainen Brasilian keräilyelinkeinojen liitto ja myös Brasilian uutta hallitusta edustava koalitio, joka tuli Suomeen ehdottamaan laajaa Amazonian pelastamiseen tähtäävää yhteistyötä Suomen ja Brasilian valtioiden, kansalaisyhteiskuntien

ja liike-elämän välillä. Tämä delegaatio, joka teki tämän erittäin kiinnostavan ja jännittävän ehdotuksen, tuli pari kuukautta ennen, kun Suomeen tuli uusi hallitus. Se ei tietenkään ollut varautunut siihen, että Suomeen tulisi tällainen nykyisen kaltainen, tietyllä tavalla hyvin ongelmallinen hallitus, koska eihän me nyt voida tällaista yhteistyötä Brasilian suuntaan tehdä, jos meillä on hallituksessa ministerejä, jotka nimittelee muiden maiden asukkaita kammottavilla nimillä ja josta jotkut on julkisuuteen vuotaneiden sähköpostien perusteella määritellyt itsensä natseiksi. Ei ole mahdollista muualle maailmaan tehdä merkittävää yhteistyötä tällaisen hallituksen kanssa.

Kimmo Ohtonen [00:45:06]: Tämä on nyt ollut esillä viime aikoina nykyhallituksen kriisien keskiössä. Tuossa nyt kun liitetään, Miten Suomi pysäyttää ilmastonmuutoksen –kirjasi pääteesejä, 2019 julkaistu ja nyt neljä vuotta myöhemmin sanoit, että seurasi Maailmanparantajan muistelmilla niitä teemoja. Mainitsit, että tämä on sitten se yksi ongelma, että tavallaan meidän kansainvälinen asema, se sosiaalinen pääoma on yksi ongelma tässä Suomen asemassa, miten me voitaisiin, niin kuin sanoit neljä vuotta sitten, ehkä optimistisempi, että miten me voidaan pysäyttää omalta osaltamme ilmastonmuutosta?

Risto Isomäki [00:45:45]: Mä sanoin tuossa Miten Suomi pysäyttää ilmastonmuutoksen - kirjassa 2019, että suomalaiset yhtiöt, yliopistot ja tutkimuslaitokset ovat kehittäneet paljon teknologioita, jotka voisivat auttaa koko ihmiskuntaa pienentämään kasvihuonekaasupäästöjään hyvin merkittävällä tavalla. Jopa kymmeniä tai satoja kertoja Suomen omia päästöjä enemmän. Tämä on edelleen totta, mutta me ollaan haaskattu aika monia mahdollisuuksista jo peruuttamattomalla tavalla. Osa niistä on edelleen olemassa, koska suomalaiset firmat ovat edelleen kaikkia muita yhtiöitä ja kaikkia muita maailman maita monta askelta edellä tämmöisten uusien biotalouden materiaalien ja tuotteiden kehittämisessä. Ja ne on ehkä ainoa näköpiirissä oleva tapa, millä me voitaisiin eliminoida öljypohjaisista vaatekuiduista, bitumista, öljypohjaisista kemikaalista ja hiilikuidusta tulevat päästöt ja iso osa metallien ja betonin päästöjä. Eli kyseessä on teknologian alue, joka on oikeastaan ainoa näkyvässä oleva ratkaisu noin kolmannekseen meidän koko hiilidioksidiongelma. Ja suomalaiset firmat on edelleen tässä selvästi kaikkia muita edellä. Eli tässä on vielä meillä erittäin suuri mahdollisuus, jota me ei olla menetetty.

Meillä on kolme hyvin isoa ongelmaa, jotka estävät meitä hyödyntämästä näitä mahdollisuuksia tällä hetkellä. Yksi niistä on se, että Euroopan unionilla on tällainen aika fundamentalistinen teollisuuspolitiikan kieltävä politiikka tällä hetkellä ja sen perusteella valtiot ei saa satsata uusiin valtion yrityksiin tai valtion osuus uusissa yrityksissä ei saa olla 50 prosenttia suurempi ja se ei saa ylittää 15 miljoonaa. Tämä on itse asiassa tärkein syy siihen, minkä takia kiinalaiset ovat siirtyneet melkein kaikissa tällaisissa strategisissa teknologioissa viimeisten 20 vuoden aikana teknologiaketjujen johtoasemaan. 20 vuotta sitten kiinalaisilla ei ollut juuri mitään, mutta nyt ne ovat johtavassa asemassa melkein kaikilla strategisilla aloilla, koska siinä missä EU voi pistää sen 15 miljoonaa ja maksimissaan 50 prosenttia valtion rahaa, niin kiinalaiset pistää 60 miljardia tai 100 miljardia tai 200 miljardia, eli sen verran kun katsotaan tarpeelliseksi. Tämä teollisuuspolitiikan kieltäminen, jota itse asiassa hyvin monet taloustieteen nobelistit ovat kritisoineet järjettömänä, on suurin syy siihen, että Suomeen ja Eurooppaan ei ole viime aikoina syntynyt uusia merkittäviä

teollisuuden aloja, että me ei olla pystytty pääsemään nopeammin eteenpäin ilmastomuutoksen torjunnassa.

Toinen iso ongelma on se, että Euroalueen maat eivät voi enää lainata omalta keskuspankiltaan rahaa, kun ne tarvitsee suuria määriä rahoitusta johonkin, vaan ne joutuu keräämään tarvitsemansa rahan verottamalla tai lainaamaan sen yksityisiltä pankeilta. Tämä rajoittaa myös meidän mahdollisuuksia torjua ilmastomuutosta nopeasti. Me ei voida toimia samalla tavalla kuin Yhdysvallat teki esimerkiksi toisen maailmansodan aikana lyödäkseen Saksan ja Japanin, kun se rakensi koko teollisuustuotantonsa ihan uusiksi puolessatoista vuodessa. Kiina on tässäkin vahvemalla, koska sen valtionvelka on kuusi kertaa suurempi kuin Suomella, mutta sillä ei ole mitään merkitystä, koska se on lainannut sen itseltään, eli omalta keskuspankiltaan, eikä aio koskaan maksaa sitä takaisin. Tästä syystä se voi tosiaan pistää satoja miljardeja jonkun uuden teollisuuden alan kehittämiseen silloin, kun se haluaa. Saman tekijän ansiosta se on pystynyt myös ottamaan 800 miljoonaa ihmistä lisää sairausvakuutuksen piiriin, samalla kun meidän terveydenhuolto alkaa pikkuisen rapistua.

Kolmas ja ehkä kaikkein suurin ongelma, minkä takia me päästään niin hitaasti eteenpäin, on valitettavasti tämä edelleen jo mainittu Perussuomalaiset-niminen puolue, koska Perussuomalaiset estää järkevä keskustelun näistä kahdesta edellisestä ongelmasta. Meidän pitäisi pystyä käymään järkevää keskustelua siitä, että onko tämä Euroopan unionin teollistamispolitiikka järkevää ja onko euroalueen perustamisessa tehty pahoja virheitä, mutta me ei pystyt käymään tätä keskustelua sen takia, että Perussuomalaiset on linkannut kaiken järkeväkin Euroopan unioniin kohdistuvan kritiikin rasismiin, uusnatsismiin ja maahanmuuttokriittisyyteen ja sen takia muiden puolueiden ajatuksia edustavien ihmisten on oikeastaan hirveän vaikea tai jopa mahdoton sanoa mitään kriittistä Euroopan unionista. Tai Euroopan unionin on saanut Perussuomalaisten ansiosta tavattoman paljon tämmöistä ansiotonta arvonnousua. Perussuomalaiset muodostaa tämmöisen rautaisen suojamuurin Euroopan unionin ympärille ja estää ketään kritisoida sitä.

Kimmo Ohtonen [00:51:54]: Niin eli tämmöinen, niin kuin sanoit, järkevä kritiikki, niin sitten se voidaan helposti populistisesti tulkita, että no niin EU-eroa ja ollaan EU-vastaisia, kun tavallaan päinvastoin sitä pitäisi kehittää esimerkiksi ilmastokriisin ratkaisemiseksi ja samalla luoda paljon työpaikkoja uudistuvilla teknologioilla?

Risto Isomäki [00:52:12]: Nimenomaan. Tällä hetkellä tietyt Euroopan unionin perustamisessa tehdyt virheet aiheuttaa meille kasvavassa määrin ongelmia, mutta ei ne tarkoita sitä, että meidän pitäisi koko Euroopan unioni hajottaa. Siinä ei nyt olisi välttämättä mitään järkeä, mutta me ei päästä eteenpäin näiden korjausliikkeiden tekemisestä, koska tämä nykyinen keskustelu on täysin jumissa, koska meillä on vaan mahdollisuus olla EU-myönteinen tai oikeistopopulisti ja natsi.

Kimmo Ohtonen [00:52:43]: Tämä on hyvä esimerkki siitä, kun puhutaan polarisoituneesta keskusteluilmapiiiristä. Se on aika usein esillä päivittäin, että esimerkiksi EU:n ympärillä, miten polarisoitunutta se on. Nyt kuule vaikka ennen kaikki ei ollut paremmin, niin sinä hyvin tuot kirjassa esimerkiksi kolme pointtia, mitkä silloin 80-luvulla esimerkiksi tehtiin paremmin. Ja siinä näin lyhykäisyydessään yksi oli gandhilaisuus. Mun mielestä on erittäin

tärkeää, että puhutaan vielä Gandhista tänään. Sitten on priorisointi ja toisten tavoittaminen. Sä mainitset näistä, ja nämähän liittyy nyt mun mielestä tosi suoraan tähän juuri mitä puhuttiin tämän EU:n ympärillä käytävään keskusteluun.

Risto Isomäki [00:53:24]: Niin, kyllä. Gandhilaisuus on mun mielestä hirveän tärkeä asia. Mä en tietenkään koskaan ole noudattanut itse ihan kaikkia Gandhin ideoita, koska mun mielestä Gandhi oli ihminen siinä missä kaikki muutkin. Mä oon käynyt joitakin kertoja puhumassa tällaisissa Intian gandhilaisten liikkeiden All India -kokouksissa. Mun pääpointti on yleensä ollut se, että maailmassa syntyy suuri gandhi-renessanssi siinä vaiheessa, kun aletaan etsiä ihmistä sen pyhimyksen takaa, koska se oikea Gandhi on hirveän paljon vaikuttavampi, kiinnostavampi ja myös liikuttavampi hahmo kuin se kaikkivoipa erehtymätön pyhimys, jollaista ei koskaan ollut olemassa.

Kimmo Ohtonen [00:54:23]: Käytkö läpi ne keskeiset sun gandhilaisuuden ajatukset? Tämä on tosi kiinnostavaa ajatellen vaikka tätä nykyaikaa ja kun yritetään tehdä maailmasta parempi paikka?

Risto Isomäki [00:54:35]: No se Gandhin suuri, tärkein yksittäinen pointti... Gandhi itse kutsui omaa lähestymistapaansa satyagrahaksi, eli taisteluksi totuuden puolesta. Se on ehkä se tärkein yksittäinen aspekti sitä kautta, että minkäänlaista todellista keskustelua ei voi olla, ellei pyritä etsimään sitä totuutta, mikä tarkoittaa sitä, että täytyy olla avoin uudelle todistusaineistolle ja täytyy olla valmis muuttamaan mielipiteitä silloin, kun vastaan tulee sellaista todistusaineistoa, joka sotii sinun aikaisempia käsityksiä vastaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että täytyy aina suhtautua hyvin kunnioittavasti myös toisella tavalla ajatteleviin ihmisiin. Itse asiassa täytyy suhtautua oikeastaan sitä kunnioittavammin ihmisiin, mitä suurempia mielipide-eroja sulla on niiden kanssa. Mutta Gandhin lähestymistavalle on myös ominaista se, että pyritään etsimään niitä yhteisiä alueita ja pyritään minimoimaan se konfliktien alue, se erimielisyyksien alue toista osapuolta kunnioittavan keskustelun kautta. Yritetään hahmottaa sitä, että mistä me ollaan oikeasti samaa mieltä, mistä asioista me ollaan eri mieltä, mitkä meidän erimielisyyksistä on vähemmän tärkeitä, mitkä on merkityksettömiä ja mitkä on oleellisia. Ja jos hyvin oleellisia vakavia erimielisyyksiä jää jäljelle, niin sitten me ollaan jatkossakin niistä eri mieltä ja meidän täytyy käydä niistä jonkinlaista kamppailua keskenämme. Ja se kannattaa tehdä kuitenkin muuten kuin väkivallan keinoin. Mitä pienemmälle alueelle nämä erimielisyydet pystytään rajaamaan, sitä helpompaa on toimia niin, että näiden erimielisyyksien selvittely voidaan hoitaa jollakin muulla tavalla kuin väkivaltaista reittiä pitkin. Mutta samalla tämä on käytännössä sama strategia kuin länsimaisten yhden asian liikkeiden strategia, koska se mahdollistaa maksimaalisen laajan yhteiskunnallisen koalition rakentamisen tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Silloin, kun asioita ratkotaan muuten kuin väkivaltaista tietä, niin se, jolla on se suurin koalitio, niin se yhteiskunnassa aina lopulta voittaa. Eli tietyllä tavalla Gandhin yhteiskunnallinen strategia on paras mahdollinen, koska se minimoi tarpeellisten konfliktien määrän, johtaa tilanteeseen, missä niitä on mahdollista ratkoa paremmilla keinoilla kuin sillä, että ruvetaan käyttämään väkivaltaa toisin ajattelevia ihmisiä vastaan. Myös se on poliittisena strategiana ikään kuin tämmöinen parannettu ja hienompi, monimutkaisempi, tehokkaampi versio roomalaisten ikivanhasta brutaalista hajota ja hallitse -strategiasta, joka on kautta aikojen ollut hirveän tehokas tapa käydä erilaisia kamppailuja.

Kimmo Ohtonen [00:59:11]: Luin sun kirjaa ja eri vuosikymmeniä, sitä jatkumoa maailman parantamisessa ja tässä on tullut väestökehitystä ja lapsikuolleisuuden poistamista ja monia tärkeitä teemoja, joissa maailma on mennyt eteenpäin. Nyt kun me tullaan tähän aikaan, se ilmastokriisi on tässä koko ajan kaiken keskiössä, mitä ollaan puhuttu. Loppupeleissä puhutaan nyt näin hienosti gandilaisuudesta, niin tavallaan kun mä kuuntelen sua, niin tuohan pureutuu koko tähän yhteiskunnan keskusteluilmapiiriin ja sitten taas siihen, että esimerkiksi tämä hyvin valloilla oleva somekulttuuri, että kun sä puhut siitä priorisoinnista, että miten ennen priorisoitiin, keskityttiin niihin vaikka yhden yhden asian liikkeen kautta siihen, että tämä on nyt tärkeintä. Tätä me lähdetään ratkaisemaan.

Risto Isomäki [01:00:00]: Se oli ehkä helpompaa tuolloin, koska silloin ei vielä ollut internetiä ja somea olemassa. Nyt meillä on se ongelma, erityisesti jos me ollaan niillä somekanavilla. Mä en ole ikinä käynyt yhdessäkään somessa. Tutkimusten mukaan nuoret ja nuoret aikuiset ottaa vastaan ja saattaa lähettääkin satoja viestejä päivässä, että tavallaan niitä viestejä hyvin erityyppisistä asioista tulee niin suunnattoman paljon joka päivä. Se tulva on niin valtava ja pirstaleinen, että se väistämättä hajottaa sekä yksittäisten ihmisten keskittymistä että organisaatioiden keskittymiskykyä. Silloin, kun tarjolla olevia kampanjoita oli olemassa paljon pienempi määrä kuin nykyään, se priorisointi oli ehkä senkin takia helpompaa, mutta kyllä myös järjestöt kiinnitti enemmän huomiota itsereflektoiwaan ja priorisoivaan keskusteluun, tai sellaista käytiin enemmän, se kulttuuri korosti enemmän sitä, että täytyy yrittää ymmärtää sitä, mihin on tärkeää keskittyä. Täytyy yrittää ymmärtää sitä, mitä ollaan tehty oikein ja mitä ollaan tehty väärin. Täytyy oppia erehdyksistä ja täytyy myöntää erehdykset ja tunnistaa virheet mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tämän tyyppistä itsereflektiokeskustelua, armottoman rehellistä sellaista, on nykyään paljon vähemmän.

Kimmo Ohtonen [01:01:59]: On ja jos vähän kärjistetään, niin poliittinen ilmapiiri ei ole sitä, että yritetään löytää sitä totuutta, vaan että ollaan oikeassa ja osoitetaan, että sun vastapuoli on väärässä ja aina hyvin ilkeälläkin tavalla.

Risto Isomäki [01:02:14]: Joo, se on katastrofaalinen virhe. Se, mikä meillä on häviämässä, ei kokonaan, mutta joka on suurelta osin hävinnyt, on tällainen paras argumentti, voittautyyppinen, hidas, rauhallinen, riittävän monen argumentointikierroksen syvyinen keskustelu, jossa molemmat osapuolet olisi valmiita myös muuttamaan jatkuvasti mieltään, tulemaan vastaan, hyväksymään, että asialla on toikin puoli, mutta korostamaan samalla sitä, että mun mielestä siinä on myös tämä puoli. Tällainen keskustelu me ollaan menetetty lähes kokonaan. Tässä yhteydessä on ehkä tärkeää sanoa, että se ei ole sitten taas pelkästään Perussuomalaisten ja näiden oikeistopopulististen liikkeiden syytä. He ovat vaikuttaneet kyllä merkittävästi siihen suuntaan, että ilmapiiri on kehittynyt tähän suuntaan, mutta sanoisin, että tässä asiassa myös valtapuolueilla ja valtavirran kansalaisyhteiskunnalla on ollut vähintään yhtä iso kriittinen rooli, koska vallanpitäjät ovat olleet ylimielisiä Euroopan unionista ja harjoitetusta talous- ja muusta politiikasta kärsineitä ihmisiä ja heidän valituksiaan ja rehellisiä kommenttejaan kohtaan. Ja se, että asiat ovat menneet näin pahaksi, niin se on ollut suurelta osin seurausta siitä, että vallanpitäjät ovat olleet haluttomia myös Suomessa kuuntelemaan toisin ajattelevien ihmisten huolia ja suruja ja heidän näkemyksiään siitä, mikä on mennyt heidän näkökulmastaan pieleen. Ja tässä on reagoitu ihan liian hitaasti ja sen seurauksena asiat on nyt sellaisessa tilanteessa, jossa

keskusteluilmapiiri on hyvin myrkyttynyt ja on vaikeaa enää päästä rakentavaan keskusteluun, mutta sitä pitäisi edelleen ehdottomasti yrittää.

Kimmo Ohtonen [01:04:52]: Viittaatko siis rakennemuutoksiin ja niiden vaikutuksiin tiettyihin ihmisiin, jotka on kärsineet esimerkiksi globalisaation vaikutuksista?

Risto Isomäki [01:05:02]: Joo, ennen kaikkea siihen. Kun matkustaa Suomessa syrjäkylillä ja pienissä kaupungeissa, niin kyllähän nämä vaikutukset on kovin toisenlaiset kuin suuremmissa kaupungeissa, jotka ovat olleet globalisaatiopelin voittajia Suomessa. Jopa keskisuurien kaupunkien väliset taloudelliset vaihtosuhteet ja verkostot ovat aika lailla kuihtuneet pois tai ovat jääneet globaalin kaupan kehittymisen alle. Yllättävän isoillakin paikkakunnilla asemat alkaa olla kylmäseamia ja monien muidenkin kauppojen valot on sammunut ja on lautoja tai levyjä ikkunoiden edessä. Myös ihmiset. Meillä on yhä enemmän semmoisia ihmisiä, jotka on vielä vähän aikaa sitten asunut hirveän kauniilla paikalla järven rannalla tai harjun kupeessa, joilla on ollut komea talo ja ulkorakennuksia ja hieno kiviaita ja puutarha ja peltoja ja kaivoja ja kaikkea mahdollista, jotka on nauttinut tästä ja nyt he tai heidän lapsensa on sitten joutunut muuttamaan kaupunkiin ja saanut vastalahjaksi, jos ne on myynyt talonsa, niin ne on saanut sillä samalla rahalla ehkä 15 neliötä Helsingistä ja näkee ikkunastaan roskapönttöjä ja pari autoa.

Kimmo Ohtonen [01:06:47]: Ja niitä kasvavia rottapopulaatioita.

Risto Isomäki [01:06:50]: No niitä myös. Mutta Euroopan unionin politiikalla ja globalisaatiolla on ollut hyvin erilaisia vaikutuksia eri ihmisten elämään. Se olisi pitänyt tunnustaa, ja ehkä ei olisi pitänyt tehdä ihan niin nopeita ja rajuja liikkeitä, vaan siinä olisi ehkä voinut tasapainoilla erilaisten näkemysten välillä pikkasen enemmän. Mutta sitten kun nämä tietyt liikkeet on tehty, niin olisi ainakin pitänyt suhtautua vähän vakavammin tehdystä politiikasta kärsineiden ihmisten puheisiin. Osa vahingosta on jo mennyt niin pitkälle, että se on niin vaikea korjata nyt, mutta edelleen on hyvin tärkeää, että kaikin tavoin yrittää estää tilanteen kärjistymistä lisää.

Kimmo Ohtonen [01:07:57]: Mä mietin näitä vuosikymmeniä ja me lähdettiin sieltä -79 sen globaalisti suuntautuneen kansalaisyhteiskunnan kultavuosista niin kuin määrittelet ne ja siitä lähtien sä oot tehnyt vaikuttavaa työtä kollegoinesi. Mainitsen nyt Bangladesh, Intia, Kenia, eri Afrikan maat, Indonesia, Brasilia. Näistä kaikista projekteista ja hankkeista, missä olet ollut mukana, niin mitkä olisivat sellaisia pääteemoja, ne hyvät lopputulemat tai kehityssuunnitelmat, jotka ovat edelleen tässä läsnä, mihin meidän pitäisi nyt keskittyä sun mielestä?

Risto Isomäki [01:08:42]: Tuo oli aika iso kysymys.

Kimmo Ohtonen [01:08:46]: Mä tajusin sen samalla, mutta ajattelin, että rohkenen heittää sen silti.

Risto Isomäki [01:08:51]: Suomalaisilla kansalaisliikkeillä on ollut ehkä erityisen suuri rooli tämmöisten globaalin etelän tai tropiikin, kaikkein suurimpien eloperäisen hiilen varastojen puolustamisessa ja osittain kasvattamisessa, eli Amazonian ja Indonesian suosademetsien ja

muiden sademetsien puolustamisessa. Tämä on ehkä se yksittäinen alue, jossa meillä on näin valtavat perinteet ja jossa me pystyittäisiin edelleen tekemään paljon. Se on ehkä se, mihin meidän kannattaisi erityisesti suuntautua. Siinä on sellainenkin aspekti tällä hetkellä olemassa, että tutkijathan ovat pitkään sanoneet, että Amazonian sademetsä tuottaa itse suurimman osan sateestaan. Jos sitä liian iso osa hakataan, niin sademäärät romahtaa ja tämä jäljellä oleva sademetsä kuivuu puolikuivaksi savanniksi, vaikka se säästyisi hakkuilta, jolloin sekä sademetsien että näiden valtavien palmusoiden sisältämät hiilivarastot vapautuu suurelta osin ilmakehään, mikä saattaisi merkitä sitä, että ilmastonmuutoksen torjumisesta tulee hyvin vaikeaa. Tämä tarkoittaa sitä, että meidän pitäisi nyt sekä onnistua pysäyttämään tämä Amazonian jäljellä olevien sademetsien tuhoaminen, että meidän pitäisi tavalla tai toisella saada istutettua osa näistä tuhotuista metsistä takaisin. Osa niistä metsistä, joista 85 prosenttia on nyt karjalaidunta ja suurin osa muista on tällä hetkellä soijaa tai muuta rehua kasvattavaa peltoa. Osa karjalaitumista ja rehupelloista pitäisi muuttaa peltometsäviljelyksi, missä kasvaa ruokaa tuottavia puita ja muita ruokakasveja sekaisin, tai jonkinlaiseksi suojelumetsäksi tai hiiltä ilmakehästä poistaviksi hiilivarastometsiksi tai talousmetsiksi, jotka tuottaa rakennuspuuta ja raaka-aineita nykyaikaisen biotalouden uudentlaisia materiaaleja varten. Tässä olisi ehkä myös se suomalaisten yhtiöiden, yhteiskunnan ja tutkimuslaitosten suurin mahdollisuus edesauttaa ilmastonmuutoksen ratkaisemista, koska me ollaan tässä asiassa edelleen koko muuta maailmaa merkittävästi edellä. Jos me tehtäisiin tässä merkittävää yhteistyötä Brasiliaan ja muiden Amazonian maiden kanssa, niin me voitaisiin samalla kertaa tuottaa ne biotalouden raaka-aineet, joilla voitaisiin ratkaista noin kolmannes tästä hiilidioksidiongelma ja samalla kasvattaa metsäpinta-alaa Amazoniaan ympäröivillä alueilla jälleen niin suureksi, että ne sademäärät palaisi ennalleen ja että myös se Amazonian jäljellä oleva sademetsäalue pelastuisi täystuholta. Meidän omat puuvarat eivät tietenkään riitä nykyaikaisen biotalouden raaka-aineiden tuottamiseen koko muulle maailmalle. Ja puuntuonti Venäjältäkin ei näytä olevan nyt jatkossa mahdollista. Että semmoinen yhteistyö, joka tähtäisi samalla Amazonian sademetsien pelastamiseen, olisi minusta tällä hetkellä erittäin innostava kuvio.

Kimmo Ohtonen [01:12:57]: Jos mietitään tätä kansalaisyhteiskunnan kultakautta, näin maailmanparannuksen hengessä, että semmoinen voluumi kakkonen olisi mahdollista panna jollain määrin aluille näitä toimia tekemällä?

Risto Isomäki [01:13:12]: Voluumi kakkonen olisi ehdottomasti mahdollista panna alulle. Luulen, että sellainen kyllä jossakin vaiheessa syntyy. Itse asiassa toivoisin kovasti näkeväni sen alun vielä niin kauan kuin itse tässä maailmassa palloilen. Mutta suomalainen yhteiskunta on tavattoman innovatiivinen ja luova. Meillä on kuitenkin edelleen kaikista suurin innovaatio, keksintö, patenttitiheys per capita maapallolla. Meidän ei vaan pitäisi olla ihan niin kilttejä ja kuuliaisia sen EU:n suhteen, vaan me voitaisiin joskus vähän enemmän väittää jossakin asioissa vastaan ja myös yrittää muiden samanmielisten maiden kanssa korjata näitä tiettyjä EU:n sopimuksia ja euroaluetta perustettaessa tehtyjä valuvikoja, niin kauan kuin se vielä on mahdollista, ennen kuin asiat riistäytyy pahanlaatuisella tavalla käsistä.

Kimmo Ohtonen [01:14:29]: Olet hyvä esimerkki mun mielestä ihmisestä, joka on saanut hirveän paljon yksilötasolla aikaan ja sitä kautta verkostoitunut ihmisten kanssa, jotka ovat

samalla lailla aikaansaavia. Miten sä näet maailmanparantajana tässä ajassa, että minkälaiset ihmisen vaikutusmahdollisuudet on lähteä niille poluille, mille sä lähdit aikoinaan silloin 70-80-luvulla?

Risto Isomäki [01:14:55]: Mä pikkasen protestoin vastaan, koska mä en ehkä koe yksilönä saaneeni niin paljon aikaan, mutta mä koen olleeni mukana merkittävässä liikkeessä, jossa me ollaan yhdessä hirveän monien eri ihmisten kanssa tehty isoja juttuja. Mä koen, että sitten kun tämä iso kansanliikkeiden aalto meni ohi, ja olen siitä eteenpäin toiminut enemmän tällaisella individualistisella tavalla, enemmän kirjailijan roolissa ja julkisen keskustelijan roolissa, niin minä itse asiassa en ole enää saanut vastaavassa määrin asioita aikaan. On minulla tietysti yksilönäkin joku rooli noissa kaikissa projekteissa ja kampanjoissa ollut, mutta minun hyvin vahva kokemukseni on, että silloin kun sinä joudut toimimaan yksilönä kirjailijan tai yhteiskunnallisen keskustelijan roolissa, niin ne vaikutusmahdollisuudet on tavattoman paljon pienemmät kuin silloin, kun on olemassa iso ja tehokkaasti toimiva kansanliike, joka ajaa jotakin tärkeää asiaa. Tällä hetkellä tarkoittaa sitä, että kun meillä ei ole yhtä vahvaa kansalaisyhteiskuntaa kuin 80-luvulla oli, niin tämän päivän maailmanparantajien on vaikeampi saada isoja tuloksia aikaan. Mutta mahdollista se edelleen on. Kansanliikkeet tulee tämmöisinä aaltoina, usein aika isoinakin aaltoina, jotka sitten, ne aallot tavallaan laskeutuu. Ehkä niiden täytyykin laskeutua ja kuihtua pois, jotta se seuraava aalto voi nousta. Koska muuten saattaa, vaikka on hyvä ja tarkoitettava ihminen, niin mun kaltaiset ihmiset saattaa sitten myös omalta osaltaan estää seuraavan aallon nousua tai me saatetaan myös tukkia sitä niin kuin tämmöiset vanhat sedät. Tai voi olla, että ne nuoremmat ihmiset tarvitsee oman sinisen merensä, jossa on vähemmän tämmöisiä vanhojen edellisten aaltojen edustajia häiritsemässä, ennen kuin ne pääsee kunnolla liikkeelle.

Toisaalta täytyy kyllä sanoa, että me 80-luvulla hyödyttiin hirveästi edellisten aktivistien sukupolvien rakentamista instituutioista ja sellaisesta turvallisesta yhteiskunnasta, jonka ne oli meille jättänyt. Ajattelen vähän ääneen ja puhun osittain ristiriitaisestikin, mutta tärkein ajatus tässä on se, että uskon, että uusi kansanliikkeiden aalto tulee kyllä taas todennäköisesti suhteellisen pian. Ja yleensä ne tahtovat tulla silloin, kun niille on suuri tarve. Eli nyt kun näyttää siltä, että me ei vielä ihan tässä vaiheessa saada tätä ilmastonmuutosta hallintaan, niin on lähes varmaa, että sen tuottamat oireet rupeavat pahenemaan ja alkaa olla näyttävämpiä. Ja siinä vaiheessa, kun niistä tulee riittävän näyttäviä, niin kyllä ihmiset alkaa myös organisoitua yhä suuremmassa määrin näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Ja kyllä ne on mahdollista ratkaista. Meillä itseasiassa on nyt ensimmäisen kerran oikeastaan olemassa hyllyllä valmiina hyvät ratkaisut oikeastaan kaikkiin ilmastonmuutoksen osaongelmiin. Semmoista tilannetta ei ole koskaan aikaisemmin ollut, mutta se tarkoittaa sitä, että siinä vaiheessa, kun me todella päätetään hoitaa tämä asia kuntoon, niin me pystytään tekemään se itse asiassa tarvittaessa hyvin nopeasti. Tai jos ongelmat kärjistyvät niin pahasti, että saadaan aikaan vähän samantyyppinen drive kuin amerikkalaisilla oli siinä vaiheessa, kun Yhdysvallat joutui mukaan toiseen maailmansotaan. Me pystytään tekemään nämä tärkeät ratkaisut, toteuttamaan ne parissa vuodessa, muutamassa vuodessa, saman suuruisin tai ehkä vähän pienemminkin ponnistuksiin kuin mitä toisen maailmansodan voittaminen Yhdysvalloilta aikanaan vaati.

Kimmo Ohtonen [01:19:50]: Kiitos, Risto. Oli mukava parantaa maailmaa sun kanssa.

Risto Isomäki [01:19:54]: Kiitos kutsusta. Tämä oli oikein mukava keskustelu. Kiitos.

[äänite päättyy]